

Cuprins

Cuvânt-înainte	5
Sistematizare și obiectul analizei	8
PARTEA I. INTRODUCERE	13
Capitolul I. Definiție. Izvoare. Mecanismele justiției internaționale	13
§1. Structură	13
§2. Definiție	14
§3. Unele distincții	15
§4. Componentele și sursele dreptului internațional penal. Noțiunea de izvoare	16
4.1. Noțiune. Componente. Surse. Izvoare	16
4.2. Probleme de coerență. Reguli comune	17
4.3. Sistematizarea surselor. Izvoare de drept	18
4.4. Scurte concluzii	19
§5. Justiția internațională. Drumul spre instanțele penale internaționale	21
5.1. Preliminarii	21
5.2. Mecanismele respectării prevederilor dreptului internațional umanitar și realizarea justiției la nivel internațional	22
Capitolul II. Instanțe penale internaționale	27
§1. Scurt istoric: 1919-1993	27
§2. Noul context politic. Stringența instanțelor penale internaționale	30
§3. Principalele instanțe penale <i>ad-hoc</i> . Instanțe penale internaționale și instanțe penale hibride	32
§4. Curtea Internațională de Justiție și Curtea Penală Internațională	33

4.1. Preliminarii	33
4.2. Curtea Internațională de Justiție.....	33
4.3. Curtea Penală Internațională	35
§5. Contribuția instanțelor penale internaționale la evoluția dreptului internațional penal. O scurtă radiografie punctuală	35
5.1. Preliminarii	35
5.2. Tribunalul Militar Internațional de la Nürnberg	36
5.3. Tribunalul Militar Internațional pentru Extremul Orient din Tokyo	38
5.4. Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie	39
5.5. Tribunalul Penal Internațional pentru Ruanda	44
5.6. Mecanismul Rezidual.....	46
5.7. Curtea Specială pentru Sierra Leone. Mecanismul Rezidual din 2013	48
5.8. Camerele de Judecată Extraordinare din Cambodgia	51
5.9. Completurile Speciale din cadrul Curții din Dili (Curtea ad-hoc din Timorul de Est)	52
5.10. Camerele Extraordinare Africane	53
5.11. Curtea Penală Specială în Republica Central Africană.....	56
5.12. Înalțul Tribunal Irakian	58
5.13. Tribunalul Special pentru Liban	71
5.14. Camerele de Specialitate din Kosovo. Biroul de Specialitate al Procurorului.....	73
5.15. Camera pentru Infraacțiuni de război din cadrul Curții din Bosnia și Herțegovina	74
Capitolul III. Curtea Penală Internațională	76
§1. Aspecte preliminare	76
§2. Sistematizarea principalelor prevederi din Statut.....	77
§3. Competență.....	77
3.1. Complementaritate	77
3.2. Competența <i>ratione personae</i>	79
3.3. Competența <i>ratione materiae</i>	79
3.4. Competența <i>ratione loci</i>	80
3.5. Competența <i>ratione temporis</i>	83

§4. Declanșarea competenței.....	83
4.1. Un stat parte.....	83
4.2. Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite.....	85
4.3. Procurorul.....	86
4.4. Autorizarea cererii de a deschide o anchetă.....	88
§5. Fapte și cazuri pe rolul Curții.....	89
5.1. Preliminarii.....	89
5.2. Situații în faza „anchetei/etapei preliminară”.....	89
5.3. Situații în care s-a decis demararea investigației.....	91
5.3.1. Situația din Republica Democrată Congo.....	91
5.3.2. Situația din Uganda.....	92
5.3.3. Situația din Darfur, Sudan.....	93
5.3.4. Situația din Republica Central Africană.....	94
5.3.5. Situația din Kenya.....	95
5.3.6. Situația din Libia.....	96
5.3.7. Situația din Coasta de Fildeș.....	96
5.3.8. Situația din Mali.....	97
5.3.9. Situația din Republica Central Africană (II).....	98
5.3.10. Situația din Georgia.....	98
5.3.11. Situația din Burundi.....	100
5.3.12. Situația în Bangladesh/Myanmar.....	100
5.3.13. Situația din Afghanistan.....	101
PARTEA A II-A. ASPECTE DE DREPT PENAL, PARTEA GENERALĂ.....	102
Capitolul I. Drept internațional penal și partea generală a dreptului penal.....	102
§1. Necesitatea unei părți generale a dreptului internațional penal.....	102
§2. Partea generală a dreptului internațional penal. Statutul de la Roma.....	104
Capitolul II. Principalele instituții.....	107
§1. Principiul legalității.....	107
1.1. Aspecte introductive.....	108
1.2. Legalitatea incriminării.....	108

1.3. Legalitatea sancțiunilor de drept penal	110
1.4. Neretroactivitatea legii penale. Retroactivitatea legii penale mai favorabile.....	111
§2. Răspunderea penală individuală. Autoratul și participația	112
2.1. Preliminarii. Specificul infracțiunilor de drept internațional	112
2.2. Reglementarea autoratului și participației în Statut	114
2.3. Autoratul	115
2.3.1. Autorat individual.....	116
2.3.2. Coautoratul. <i>Joint criminal enterprise</i>	116
2.3.3. Autorul indirect (mediat).....	120
2.4. Participația penală.....	121
2.4.1. Preliminarii	121
2.4.2. Instigarea	121
2.4.3. Complicitatea.....	122
2.5. Incriminare de sine stătătoare. Genocidul.....	123
2.6. Specificul infracțiunii de agresiune.....	124
§3. Tentativa și cauza de nepedepsire	124
§4. Imunitatea. Lipsa relevanței capacității oficiale.....	125
§5. Răspunderea superiorilor militari și a altor superiori ierarhici	128
§6. Imprescriptibilitate	131
§7. Teoria generală a infracțiunii internaționale.....	131
7.1. Preliminarii	131
7.2. Elementele infracțiunii. Tipicitatea.....	132
7.2.1. Elementul material.....	133
7.2.2. Elementul subiectiv	134
7.3. Cauze justificative. Cauze de neimputabilitate	136
7.3.1. Preliminarii	136
7.3.2. Cauze justificative	140
7.3.3. Cauze de neimputabilitate.....	146

PARTEA A III-A. INFRAȚIUNI DE DREPT

INTERNAȚIONAL. STATUT ȘI REGLEMENTARE

Capitolul I. Preliminarii.....

Capitolul II. Noțiune. Istoric. Ierarhie.....	157
§1. Noțiunea de infracțiune de drept internațional penal	157
1.1. Preliminarii	157
1.2. Criterii	159
§2. Istoric.....	162
2.1. Nürnberg și Tokyo	162
2.2. Statutele instanțelor penale ad-hoc	163
§3. Ierarhie	164
Capitolul III. Infracțiunile	167
§1. Preliminarii. Coroborare.....	167
§2. Genocidul	168
2.1. Aspecte introductive	168
2.2. Reglementarea din art. 6	170
2.2.1. Caracterul intențional calificat.....	170
2.2.2. Identificarea grupului	171
2.2.3. Modalitățile obiective de comitere	172
§3. Infracțiunile contra umanității.....	175
3.1. Aspecte introductive	175
3.2. Condițiile pentru reținerea infracțiunii.....	176
3.2.1. Atacul generalizat și sistematic	176
3.2.2. Populația civilă	177
3.2.3. Elementul subiectiv	178
3.2.4. Conduitele materiale alternative	180
§4. Infracțiunile de război	185
4.1. Introducere. Status-quo	185
4.2. Statutul de la Roma.....	187
4.3. Unele distincții	188
4.4. Conduitele alternative	190
4.4.1. Violările grave ale prevederilor comune ale Convențiilor de la Geneva – art. 8 par. 2 lit. a)	191
4.4.2. Celelalte violări grave ale legilor și cutumelor aplicabile conflictelor armate internaționale în cadrul stabilit al dreptului internațional – art. 8 par. 2 lit. b).....	192

4.4.3. Violările grave ale art. 3, comun celor patru Convenții de la Geneva din 12 august 1949, în caz de conflict armat care nu prezintă un caracter internațional – art. 8 par. 2 lit. c)	193
4.4.4. Celelalte violări grave ale legilor și cutumelor aplicabile conflictelor armate care nu prezintă un caracter internațional, în cadrul stabilit de dreptul internațional – art. 8 par. 2 lit. e). Amendamentele „Kampala”	195
4.5. Amendamente. Conferința de la New York. Conferința de la Haga	196
4.5.1. Conferința de la New York.....	196
4.5.2. Conferința de la Haga	197
§5. Agresiunea.....	197
5.1. Preliminarii. Adoptarea Statutului de la Roma	197
5.2. Definiția și elementele agresiunii.....	198
§6. Fapte care aduc atingere administrării justiției.....	203
§7. Transpunerea elementelor infracțiunilor în dreptul intern. Codul penal din 2014	204

PARTEA A IV-A. JURISPRUDENȚĂ RELEVANTĂ.

SINTEZE. ANALIZE	214
-------------------------------	-----

Capitolul I. Curtea Penală Internațională.....

§1. Situația din Darfur, Sudan. Cazul <i>Omar al-Bashir</i> . Emiterea mandatului de arestare. Consecințe	214
1.1. Preliminarii. Conflictul din Darfur, Sudan. Fapte presupus a fi comise de forțele guvernamentale	214
1.2. Acuzațiile aduse	216
1.3. Posibila arestare și predare a lui Al Bashir <i>versus</i> imunitatea <i>ratione personae</i> a președintelui în exercițiu	220
1.3.1. Premisa. Sudan – stat non-parte la Statut. Deferirea cazului către Curte de Consiliul de Securitate, acționând în baza Capitolului VII din Carta Organizației Națiunilor Unite	220

1.3.2. Este Sudanul obligat să coopereze cu Curtea? Poate fi considerat Sudanul într-o poziție similară cu cea a unui stat parte? Efectul Rezoluției Consiliului de Securitate nr. 1593 (2005) și al deferirii situației din Darfur Curții prin intermediul acesteia	222
1.3.3. Situația statelor parte la Statutul Curții.....	225
1.3.4. Situația statelor care nu sunt parte la Statutul Curții. Obligația sau dreptul de a coopera cu Curtea	226
1.4. Acuzațiile de genocid. O soluție <i>vis-à-vis</i> de imunitatea lui Al Bashir?	231
1.5. Observații finale.....	232
§2. Situația din Darfur, Sudan. Cazul <i>Omar al-Bashir</i> . Lipsa de cooperare a Republicii Uganda cu Curtea Penală Internațională pentru arestare și predare.....	233
2.1. Preliminarii	233
2.2. Opinia autorităților ugandeze.....	234
2.3. Analiza instanței	234
2.4. Observații finale.....	236
§3. Situația în Mali. Cazul <i>Al Mahdi</i> . Sentința Camerei de Primă Instanță VIII din 27 septembrie 2016	237
3.1. Preliminarii	237
3.2. Activitatea concretă imputată lui Ahmad Al Faqi Al Mahdi	239
3.3. Acuzațiile	240
3.4. Procesul.....	241
3.5. Concluziile instanței.....	241
3.6. Individualizarea pedepsei.....	242
§4. Situația în Georgia. Decizia Camerei Preliminare I privind autorizarea Biroului Procurorului de a demara o investigație, 27 ianuarie 2016.....	243
4.1. Istoric procedural și chestiuni preliminare.....	243
4.2. Motive credibile în raport de comiterea infracțiunilor de competența instanței	244
4.3. Întrunirea condițiilor de admisibilitate, conform art. 17 din Statut.....	246

4.4. Investigația și servirea intereselor justiției	248
4.5. Concluzii	248
§5. Situația privind navele înregistrate în Uniunea Comore, Republica Elenă și Regatul Cambodgiei. Decizia privind solicitarea Uniunii Comore de modificare a deciziei Biroului Procurorului de a nu demara o investigație, 16 iulie 2015	249
5.1. Istoric procedural și chestiuni preliminare	249
5.2. Analiza Curții – natura căii de atac reglementate de art. 53 par. 3 lit. a) din Statut	251
5.3. Analiza motivelor invocate de Uniunea Comore	251
5.4. Observații finale	254
§6. Situația în Republica Coasta de Fildeș. Cazul <i>Simone Gbagbo</i> . Decizia privind soluționarea apelului legat de admisibilitatea cazului, 27 mai 2015	254
6.1. Preliminarii. Declanșarea anchetei. Emiterea mandatului de arestare	255
6.2. Inadmisibilitate. Excepțiile Coastei de Fildeș. Soluția Camerei preliminare	256
6.3. Decizia în apel	256
§7. Situația în Republica Kenya. Cazul <i>Kenyatta</i> . Decizia privind retragerea acuzațiilor	257
7.1. Preliminarii. Demararea investigației	258
7.2. Confirmarea acuzațiilor. Amânarea procesului	259
7.3. Retragerea acuzațiilor	260
7.4. Unele concluzii	261
§8. Situația în Libia. Cazul <i>Saif Al-Islam Gaddafi și Al-Senussi</i> . Admisibilitate	263
8.1. Preliminarii. Mandat de arestare. Excepția inadmisibilității	263
8.2. Soluția Camerei preliminare I	264
8.3. Soluția în apel	265
§9. Situația în Republica Democrată Congo. Cazul <i>Lubanga Dyilo</i> . Debutul primei faze de judecată din istoria Curții Penale Internaționale	268
9.1. Preliminarii	268

9.2. Debutul judecății. Implicațiile pentru scena justiției penale la nivelul dreptului internațional	270
9.3. Estimări <i>versus</i> realizări. Saga lui Thomas Lubanga Dyilo	273
Capitolul II. Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie	274
§1. Cazul <i>Milutinović și alții</i>	274
1.1. Preliminarii. Rechizitoriul.....	274
1.2. Analiza probatoriului	276
1.3. Soluția instanței.....	277
1.4. <i>Après coup</i> – soluția instanței de apel.....	279
§2. Cazul <i>Sarajevo</i> . Dragomir Milošević.....	280
2.1. Preliminarii. Rechizitoriul. Sentința Camerei de Primă Instanță III.....	280
2.2. Apelurile declarate. Decizia instanței	281
§3. Cazul <i>Spitalul Vukovar. Mrkšić și alții</i>	285
3.1. Starea de fapt	285
3.2. Rechizitoriul.....	286
3.3. Sentința	287
3.4. Apelul.....	288
§4. Cazul <i>Florence Hartmann</i> . Infrafracțiuni care aduc atingere administrării justiției	290
4.1. Starea de fapt. Acuzațiile	290
4.2. Soluția în fața Camerei speciale din cadrul Tribunalului.....	292
4.3. Apelul.....	293
Capitolul III. Tribunalul Penal Internațional pentru Ruanda	296
§1. Grégoire Ndahimana. Debutul judecății în fața instanței	296
1.1. Preliminarii. Persoana inculpatului.....	296
1.2. Context. Acuzațiile	297
1.3. Debutul judecății.....	299
1.4. Observații finale.....	300
§2. Cazul <i>Simon Bikindi</i>	301
2.1. Persoana inculpatului. Context. Acuzații.....	301
2.2. Sentința	302
2.3. Apelul.....	302

2.3.1. Motivele de apel legate de condamnare.....	303
2.3.2. Motivele de apel legate de individualizarea pedepsei ...	305
Capitolul IV. Curtea Specială pentru Sierra Leone	307
§1. Cazul <i>Charles Ghankay Taylor</i> . Sentința.....	307
1.1. Aspecte introductive	307
1.2. Acuzațiile	309
1.3. Apărarea.....	311
1.4. Soluția instanței.....	311
§2. Cazul <i>Charles Ghankay Taylor</i> . Hotărârea privind individualizarea pedepsei	313
2.1. Sentința Camerei de Primă Instanță II din data de 26 aprilie 2012	313
2.2. Individualizarea judiciară a pedepsei.....	314
2.3. Concluzii.....	316

Daniel NIȚU

Drept internațional penal

Curs universitar

Universul Juridic

București

- 2020 -

Cuvânt-înainte

Regăsit în cele mai multe planuri de învățământ ale Facultăților din Hexagon, dreptul internațional penal este o materie atipică și care, în special, la nivel licență poate intimida puțin. Volumul enorm al materiei, cumulat cu faptul că studentul nu simte beneficiul acumulării informației într-un timp scurt sau măcar mediu, poate conduce la un oarecare dezinteres. De ce să citești (căci credem că aici nu se mai pune problema să înveți, dar vom reveni asupra acestui aspect la un alt moment), când nu te va ajuta la examenul de licență sau de admitere în profesie?

Este motivul pentru care, cu sinceritate, și noi am abandonat parțial și treptat acest domeniu. Astfel, între anii 2004 și 2008, putem spune că ne-am aplecat cu real entuziasm asupra materiei, probabil în considerarea stagiilor de pregătire și a concursurilor la care am participat, unde am avut ocazia să cunoaștem „titanii” în materie: regretații M. Cherif Bassiouni, Antonio Cassese și Otto Triffterer, respectiv pe William Schabas, Kai Ambos, Robert Cryer, Gideon Boas, David Scheffer, Ilias Bantekas, Leila Nadya Sadat, Christine van den Wyngaert, Michael Scharf, Michael Bohlander, iar lista poate continua. În continuare, interesul nostru, deși diminuat considerabil, a subzistat în considerarea studiilor doctorale, ce au implicat numeroase aspecte de drept internațional penal, dar și a unui proiect demarat împreună cu editorul Curierului Judiciar, privind sinteze de jurisprudență lunară, unde supuneam atenției hotărârile recente și de interes ale instanțelor penale internaționale. Începutul anului 2017 a reprezentat momentul în care am ales să finalizăm proiectul privind monitorizarea jurisprudenței instanțelor penale internaționale; deși argumentul principal se lega de încetarea (reducerea) activității unor instanțe, în realitate, entuziasmul la care făceam referire inițial s-a stins pe fondul concentrării către alte domenii de mai mare actualitate, atât pentru componenta academică, cât și pentru cea practică a carierei noastre profesionale. Facem referire aici, în principal, la emergența dreptului penal european, dar și la materia dreptului execuțional penal. Ambele au condus la implicarea subsemnatului în vaste echipe de cercetare constituite la nivel internațional

și au „consumat” fizic și psihic timpul și interesul alocat inițial materiei dreptului internațional penal.

Interesul pentru materie a revenit în condițiile în care principalii actori din Universitate – și ne referim aici, bineînțeles, la studenți – ne-au solicitat ajutorul: pentru participare la concursuri internaționale, pentru a găsi lucrări suplimentare, pentru a coordona lucrări de licență etc. Ne-am regăsit căutând în bibliotecă unele cărți pe care le credeam pierdute sau „scotocind” în unități de stocare externe resurse salvate de la bursele și stagiile de cercetare din trecut. Suplimentar, solicitarea organizatorilor Concursului de procese simulate din Haga (desfășurat sub patronajul Curții Penale Internaționale, al Centrului Grotius și al Universității din Leiden) să participăm în calitate de judecător la această competiție, timp de mai multe ediții, a constituit un alt imbold de a ne întoarce spre această materie.

Nu putem să trecem peste acest moment fără a saluta rezultatele obținute de echipele studenților Facultății de Drept a Universității Babeș-Bolyai la ultimele ediții ale acestui concurs. Aceasta ne-a demonstrat că există totuși interes pentru acest domeniu, că, odată depășită temerea inițială generată de vastitatea sa, studenții sunt fascinați de problematica juridică circumscrisă domeniului.

Suportul de curs de față, fiind la prima ediție, își propune puține obiective: încercăm să realizăm o prezentare a dreptului internațional penal, așa cum este el conturat la ora actuală. De la bun început, trebuie să prezentăm câteva rezerve ale prezentării noastre (*disclaimers*, căci tot va trebui să ne familiarizăm cu terminologia juridică engleză în cele ce urmează). Astfel, pozitiviști, ne vom concentra pe aspectele de noutate, abandonând prezentarea istorică, la care vom face referire doar când este necesar pentru a înțelege unele noțiuni sau evoluția unor instituții juridice. Tot așa, în considerarea volumului literalmente enorm de materie, ne asumăm doar prezentarea aspectelor de drept substanțial, abandonând discuțiile legate de procedura la nivelul dreptului internațional penal. În niciun caz nu vrem să negăm existența sau, cu atât mai puțin, importanța acesteia, dar la acest moment analiza se dorește a fi cantonată aspectelor de drept material. Rămânând în sfera limitelor (*in-built limitations*) analizei, precizăm că ne-am oferit confortul de a trata doar anumite aspecte de drept material, așa cum vom vedea în secțiunea următoare, unde vom anticipa structura cursului. Rațiunile sunt simple și rezidă în *backgroundul* de penal

general (*fundamentals*) care ne caracterizează întreaga activitate la catedră, respectiv în importanța mai redusă la nivel internațional a ceea ce noi cunoaștem sub denumirea de „Drept penal. Partea specială”. Aceste discuții vor face însă obiectul analizei în contextul prezentării infracțiunilor de drept internațional.

În fine, fără a încerca să minimizăm importanța prezentului manual, ne-am dori să îl parafrazăm pe un vechi prieten, cunoscut la Siracusa în 2005 (Sergey Vasiliev, acum profesor la Facultatea de Drept a Universității din Amsterdam), care arată că, în contextul volumului informațional mare specific dreptului internațional penal, „este imposibil să știi totul, trebuie doar să știi unde să cauți răspunsul”.

Credem, până la urmă, că acesta este obiectivul principal al suportului nostru de curs: înțelegerea conceptelor de drept internațional penal, cunoașterea principalelor instituții juridice specifice, respectiv formarea capacității de a cunoaște unde trebuie „săpat” pentru a găsi mai multă informație la cazul particular, în vederea abordării și înțelegerii mai temeinice a unei spețe date.

Din perspectiva studenților, sperăm să fie un instrument de lucru facil, care să le trezească interesul pentru această fascinantă materie, respectiv să poată fi un prim (mic) ajutor pentru cei care doresc să participe la competiții internaționale sau care se gândesc la alte cariere juridice decât cele tradiționale.

În final, ținem să îi mulțumim colegei Gabriela Ola pentru sprijinul acordat în publicarea acestui curs, atenția sa sperând să mai înlătore din greșelile imputabile doar autorului.

Daniel Nițu

Cluj-Napoca,
Octombrie 2020

PARTEA I

INTRODUCERE

CAPITOLUL I

DEFINIȚIE. IZVOARE. MECANISMELE JUSTIȚIEI INTERNAȚIONALE

§1. Structură

Am anticipat deja că dreptul internațional penal presupune un „hibrid” între ceea ce noi considerăm ca fiind dreptul internațional public, respectiv dreptul penal (*lato sensu*, incluzând aici și dreptul procesual penal)¹.

Alături de acestea, sunt parte integrantă a acestei materii numeroase elemente ce țin, *per se*, de ceea ce uzual cunoaștem ca fiind drept penal comparat, drept penal național (domestic) al celor mai importante sisteme de drept, respectiv diverse discipline și ramuri privind protecția și promovarea drepturilor omului la nivel internațional și regional². De asemenea, inițial, în sfera dreptului internațional penal au fost incluse și regulile menite să limiteze efectele produse asupra drepturilor omului de conflictele armate. În condițiile presiunii și constrângerilor tot mai mari exercitate asupra drepturilor fundamentale ale omului, în timp s-a conturat o ramură distinctă, deși strâns legată de dreptul internațional penal, și anume dreptul umanitar (*international humanitarian law*)³. Sintetic, putem afirma că dreptul umanitar se concentrează pe protecția victimelor (subiect pasiv), în timp ce dreptul internațional penal urmărește sancționarea persoanelor fizice care săvârșesc infracțiuni de drept internațional (subiecții activi).

¹ În același sens, a se vedea H. Satzger, *International and European Criminal Law*, Ed. C.H. Beck-Hart-Nomos, Baden, 2012, p. 179.

² M.C. Bassiouni, *op. cit.*, p. 1.

³ A se vedea, pentru o privire generală, abordarea din C. De Than, E. Shorts, *International Criminal Law and Human Rights*, Sweet & Maxwell, Londra, 2003, p. xi.

§2. Definiție

Plecând de la aceste constatări, dar încercând să păstrăm o consecvență cu definițiile pe care tot noi le-am propus în dreptul intern¹, credem că dreptul internațional penal poate fi definit ca fiind *ansamblul de norme juridice prin care sunt reglementate faptele ce constituie infracțiuni de drept internațional, precum și condițiile și consecințele angajării răspunderii individului în cazul comiterii acestora*.

O abordare similară o găsim și la profesorul Satzger, care arată punctual că dreptul internațional penal conține normele care stabilesc răspunderea penală directă, conform dreptului internațional public². Am preferat să facem referire la răspunderea „individului”, iar nu la răspunderea „directă”³, deoarece ar fi putut părea ușor pleonastic (sau, în cel mai bun caz, superfluu pentru juristul român). În realitate, profesorul Satzger subliniază necesitatea răspunderii „directe” pentru „individ”, încercând să evidențieze că obiectul dreptului internațional penal este circumscris răspunderii penale a persoanei fizice. Răspunderea statelor *per se*, chiar în cazul faptelor comise de persoane fizice care corespund infracțiunilor de drept internațional, este reglementată și gestionată de dreptul internațional public și nu va face obiectul analizei noastre.

Concluzionând, pentru a vedea exact ce înseamnă dreptul internațional penal – dincolo de o definiție –, va trebui să stabilim ce înseamnă infracțiunile de drept internațional, cum se angajează răspunderea penală pentru comiterea unor astfel de fapte, respectiv care sunt sancțiunile incidente. Din nou, fără a dori să ne repetăm, ipotezele în care și răspunderea

¹ F. Stretanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 10.

² H. Satzger, *op. cit.*, p. 179.

³ Precizăm că în traducerea oficială a Statutului Curții Penale Internaționale (a se vedea Legea nr. 111/2002 pentru ratificarea Statutului Curții Penale Internaționale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998, publicată în M. Of. nr. 211 din 28 martie 2002), art. 25 are denumirea marginală „Răspunderea penală individuală”. În realitate, traducerea corectă este „răspunderea penală a individului”, textul reglementând competența Curții cu privire la faptele comise de persoane fizice.

statului va putea fi angajată pentru faptele materiale comise de persoana fizică nu vor fi tratate, deși, având în vedere specificul infracțiunilor de drept internațional, un astfel de „scenariu” este mai mult decât plauzibil¹.

§3. Unele distincții

Ținem să atragem atenția asupra unor distincții necesar a fi înțelese, între utilizarea noțiunii de drept internațional penal *versus* a celei de drept penal internațional.

În special doctrina franceză și autorii influențați de aceasta văd cele două noțiuni ca având o arie diferită².

Astfel, se consideră că *dreptul penal internațional* cuprinde regulile care reglementează cooperarea și asistența judiciară internațională în materie penală (extrădarea, transmiterea procedurilor penale, transferul persoanelor condamnate, recunoașterea hotărârilor judecătorești străine etc.). Discutăm de norme în marea lor majoritate cu un caracter convențional, fiind conținute în tratate și convenții bilaterale ori multilaterale încheiate sau ratificate de state la nivel internațional. De asemenea, ar fi incluse aici și normele adoptate la nivel național de state, pentru completarea cadrului convențional al asistenței judiciare internaționale în materie penală. Tot din această categorie ar face parte și normele din dreptul intern care reglementează competența legii penale în situațiile în care raportul juridic penal prezintă un element de extraneitate (spre exemplu, ar putea fi incluse aici dispozițiile de la art. 8-12 C. pen.).

De cealaltă parte, *dreptul internațional penal* ar conține ansamblul normelor juridice prin care anumite fapte de mare gravitate sunt incriminate ca infracțiuni în plan internațional. Cu alte cuvinte, ar corespunde definiției date de noi în secțiunea anterioară.

¹ Situație întâlnită, de exemplu, în cazul infracțiunilor comise de reprezentanți ai statelor (de pildă, șefi de stat în exercițiu).

² A se vedea: F. Stretanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 22; F. Tulkens, M. van de Kerchove, *Introduction au droit pénal*, Ed. Story Scientia, Diegem, 1999, p. 151; M.-L. Rassat, *Droit pénal général*, P.U.F., Paris, 1999, p. 77.